
PROMĚNY ČESKÉHO PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU A ROLE ČAPV. OD RETROSPEKTIVY K PERSPEKTIVĚ.

ABSTRAKT PLENÁRNÍ PŘEDNÁŠKY

Český pedagogický výzkum prochází v posledních třech dekáдах **procesem** profesionalizace, metodologické kultivace, koncepční, institucionální a personální revitalizace. V něm reagoval na výzvy spojené s transformací vzdělávací, internacionalizací výzkumu, proměnami vědní politiky státu a nástupem nových generací výzkumníků.

V rámci vědních oborů usiluje pedagogika o uznání postavení relevantní společenské vědy, zaměřené na výzkum edukační reality, přispívající ke zkvalitňování vzdělávání a školství prostřednictvím spolupráce s praxí a komunikací se vzdělávací politikou. V tomto procesu plní významnou roli ČAPV, která letos oslavuje třicet let své existence. Jako profesní zájmová organizace usiluje ČAPV o budování prestiže pedagogického výzkumu, využívání získaných poznatků, reflektování potřeb praxe a nových výzev proměňující se edukační reality. Nezanedbatelným přínosem ČAPV je podpora spolupráce a srdečných mezilidských vztahů v oborové komunitě.

S odkazem na stav pedagogického výzkumu v předlistopadovém období a očekávání v 90. letech, kdy ČAPV vznikla a zahájila činnost, se autorka pokusí zhodnotit naplňování poslání ČAPV, která měla dle zakladatelů plnit roli koordinátora a monitorovat rozvoj českého pedagogického výzkumu. V propojování reflexe vnějších a vnitřních podmínek a efektů rozvoje budou zdůrazněny silné a slabé stránky českého pedagogického výzkumu i příležitosti a rizika budoucí činnosti ČAPV.

V retrospektivě se referát zaměří na roli ČAPV v širším kontextu proměn vzdělávání a rozvoje svobodného pedagogického výzkumu po Listopadu 1989. Identifikovány jsou následující fáze: fáze *iniciační*, v níž se utvářela koncepce a institucionální struktura pedagogického výzkumu, byly formulovány programové cíle a úkoly asociace paralelně s již zahájenou transformací vzdělávání (ČAPV, 1993); fáze *stabilizující*, v níž byl položen důraz na metodologii a kvalitu výzkumů, (mj. zavedeny metodologické semináře pro doktorandy) a do ohniska zájmu se dostaly zejména etické a sociální aspekty. Pedagogika se stala „normální vědou“ (Kuhn, 1997) s vlastní kulturou, tematickým pokrytím výzkumného pole, informační a institucionální bází a oborovou komunitou zapojující se relativně úspěšně do grantových soutěží a rozvojových projektů. Následující *reflektivně inovativní* fáze posílila vnitřní kritickou reflexi stavu pedagogického výzkumu, která se stala regulérní součástí oborového diskurzu, v němž plní významnou roli konference ČAPV. Na nich, kromě nestorů (Průcha, Mareš, Štech, Rýdl, Walterová), vystupují už i také příslušníci generace, která vstupovala do výzkumu až po Listopadu 1989. Současně lze zaznamenat pozitivní posuny a inovace, prohlubující kvalitu pedagogického výzkumu a posilují monitorující roli ČAPV v domácí výzkumné komunitě, která se podílí výrazněji na tvorbě klíčových programových dokumentů vzdělávací politiky (Strategie 2030+) a expertní činnosti. Tematická orientace se rozšiřuje o nové aspekty např. transdisciplinaritu či síťování. V posledních dvou letech probíhají v edukační realitě dramatické změny v důsledku pandemie, evokující úvahy o perspektivách vzdělávání v reálném a digitálním prostředí, což je nyní velké globální téma a výzva i pro český pedagogický výzkum.

Zdroje přednášky jsou sborníky ČAPV, referáty protagonistů, informace získané dotazováním členů ČAPV. Naznačené perspektivy ČAPV využívají inspiraci z komparace s činností asociací pedagogického výzkumu v zahraničí.

Autorka se ujala referátu, který nepostrádá subjektivní pohledy, s licencí pamětníka a osobní zkušenosti zakládajícího člena výboru ČAPV, dlouhodobě aktivně přispívajícího do programu konferencí s plenárními referáty, vystoupeními v sekcích či jejich moderováním, očekává tedy diskusi i pohledy alternativní.

Klíčová slova: výzkum, profesní komunita, role asociace, fáze rozvoje, vědní politika, perspektivy

REFERENCE (VÝBĚR)

- ČAPV & ÚVRV (1993) *Pedagogický výzkum a transformace české školy. Sborník referátů a abstrakt z 1. konference ČAPV*. Ed. Mareš, J., Průcha, J. & Walterová, E. Praha: ČAPV & ÚVRV.
- Janík, T. (2010) Stav a výhledy českého pedagogického výzkumu. *Pedagogická orientace*, 20 (2), 5-22.
- Kotásek, J. (1993) Pedagogický výzkum a transformace vzdělávací soustavy. In, ČAPV & ÚVRV, 1993, s. 12-21.
- Kuhn, T. (1997) *Struktura vědeckých revolucí*. Praha: OIKOYMENH.
- Mareš, J. (2010) O vstupování na tenký led. *Pedagogika*, 60 (2), 99-103.
- MŠMT ČR (2020) *Strategie vzdělávací politiky v ČR. 2030+*. Praha: MŠMT.
- Průcha, J. (1993) Stav a úkoly pedagogického výzkumu v České republice. In ČAPV & ÚVRV, s. 22-29.
- Rýdl, K. (2009) Soužití z rozumu nebo nutnosti? Ke vztahům a souvislostem mezi vědou a vzdělávací politikou. *Orbis scholae*, 3 (3), 119-130.
- Walterová, E. (2004) Česká pedagogika: reflexe oboru v expertním šetření. In *Česká pedagogika. Proměny a výzvy*. Praha: UK PedF, s. 7-20.
- Walterová, E. (2005) Pedagogický výzkum jako reflexe vzdělávací reality. In ČAPV. *Sborník ze 13. konference ČAPV* (Ed. J. Vašátková). Olomouc, Univerzita Palackého
- Walterová, E. (2010) Jak se dělá pedagogický výzkum v česku. In *Sborník referátů z 19. konference ČAPV*. Liberec: TUL [CD-ROM]